

# **Överförda betydelser, semantiska utvidgningar och andra oegentligheter. En teoretisk analys av lexikal betydelseutveckling och fem semantiska etiketter i SAOB:s definitionstext**

*Pär Nilsson*

*Språk- och litteraturcentrum, Lunds universitet, Svenska Akademiens ordboksredaktion*

I mitt avhandlingsarbete undersöks betydelsebeskrivningen i *Ordbok över svenska språket* utgiven av Svenska Akademien (SAOB) i ljuset av teoretisk semantik. De fem etablerade och i ordbokens definitionstext högfrekventa formlerna, eller semantiska etiketterna, *bildlig*, *oegentlig*, *utvidgad*, *allmännare* och *överförd användning* studeras ur olika perspektiv.

Frågan som ställs i avhandlingen är hur formlerna används i SAOB och hur systematisk användningen egentligen är i praktiken. Målsättningen blir således att reda ut vad de aktuella formlerna betecknar. Vad står förkortningen *bildl.* för? Vad är det för skillnad på en allmännare och en utvidgad användning? Och vad, mer exakt, innebär det i ordboken att en betydelse är oegentlig?

Det redaktionella arbetet med SAOB inleddes under slutet av 1800-talet, långt innan de semantiska teorier som vi diskuterar idag hade hunnit etableras och utvecklas, och den metod som tillämpas i betydelsebeskrivningen har snarast utvecklats på pragmatiska grunder efter hand som arbetet har fortskridit.

Syftet med undersökningen är att bedöma hur relevant och konsekvent SAOB:s analysmetod är idag ur ett teoretiskt perspektiv. I vilken utsträckning är beskrivningen av betydelseutvecklingsmekanismer förenlig med modern semantisk teori, och i synnerhet med den kognitiva semantikens teoretiska ideal? Ur motsatt perspektiv är syftet vidare att ta reda på vad SAOB:s definitioner kan lära oss om semantisk förändring och betydelseutvecklingsmekanismer. Kan ordbokens traditionella, och pragmatiskt utvecklade lexikografiska beskrivningar nyansera den bild som ges i de teoretiska resonemangen i litteraturen?

I föredraget beskrivs projektet närmare och några preliminära resultat presenteras.

Nyckelord: semantik; betydelseutveckling; lexikografi; generalisering; metafor